

Aranykort érlelő szolgálat

Interjú Lezsák Sándorral

A Lakitelek Alapítványt és a Népfőiskolát Lezsák Sándor és felesége alapította, tervezte és álmodta meg a kilencvenes évek elején. A Népfőiskola területén, a Hungarikum Ligetben épült fel 2020 tavaszára a Nemzeti Művelődési Intézet új épülete. A székházátadás előtt néhány héttel Lezsák Sándor, József Attila-díjas költő, a Magyar Országgyűlés alelnöke, a Népfőiskola Alapítvány elnöke, a Nemzeti Művelődési Intézetet működtető nonprofit kft. alapítója volt a vendégünk.

Závogyán Magdolna: Üdvözlök elnök úr! A nemzeti összetartozás évében vagyunk, milyen gondolatok fogalmazódtak meg benned arról, hogy a kultúrának milyen szerepe van a nemzeti összetartozás kapcsán?

Lezsák Sándor: A kultúra, az én értelmezésemben azzal a kulcsszóval jellemezhető a leginkább, hogy gazdálkodni. Gazdálkodni a testi adottsággal, gazdálkodni a szellemi adottsággal, tehetséggel, gazdálkodni a szűkebb-tágabb környezettel, egy tájjal, egy nagyobb térséggel, egy felnevelő szülőfölddel. Gazdálkodni az ottélők kapcsolatrendsze-

rében, az értékeket felerősítve összekötni lehetőségeket, életformákat. És összetartani nemzetrészeket és a teljes nemzetet. A kultúra egy természetes kötőanyag. Olyan kötőanyag, amely évszázadokon, évezredekben is képes a mélyebb rétegeket is összekötni. A magyar ősműveltség területéről hozott ismeretek mindig képesek megújulni, ezáltal mindig újabb és újabb erőforrást jelentenek. Ez az, ami összetartja a Kárpát-medencében, vagy azt megelőzően akár az Etelközben élő magyarokat, közelebbi és távolabbi rokonainkat. Ez az a kötőanyag, ami képes arra, hogy a Szent Korona népeinek önismeretét és önazonosságát nevelje, megerősítse. A kultúra az élet minden területe, mely állandó változásban, mozgásban van, de ugyanakkor van valami a mélyén, amely állandó, és ez az állandóság biztonságot ad. Ez a kötőerő a magyaroknál a nyelv, a rendkívül gazdag szellemi örökségünk, műveltségünk, népköltészetünk vagy éppen népzenei kultúránk. Azok közé tartozom, akik lényegesnek tartják, hogy miképpen gazdálkodunk kulturális örökségünkkel és adottságainkkal. Ennek egyik legjobb közvetítő formája a közművelődés, bár magam szeretem használni a népművelés kifejezést is.

Z. M.: A kultúra egyik szegmensének tekinti a szakma a közösségi művelődést. 2020 egyrészt a nemzeti összetartozás éve, másrészt 2020 abból a szempontból is szimbolikus jelentőségű a közösségi művelődés számára, hogy május elsején került műszaki átadásra Lakiteleken a Nemzeti Művelődési Intézet székháza. Hogyan élted meg ezt az időszakot, mit jelent számodra a Nemzeti Művelődési Intézet vagy akár ez a székház?

L. S.: A kapcsolatunk a Nemzeti Művelődési Intézettel már több mint két évtizedes. Két évtizede tanuljuk egymást. A Népfőiskola rengeteg kihívással nézett szembe, sok próbatételre és változásra vagyunk már túl, de mindig tudtunk erőt meríteni és mindig kaptunk kellő

visszaigazolást az általunk indított kollégiumok, tanfolyamok, különféle programok iránt érdeklődőkből és résztvevőkből. Sokat adott nekem ez idő alatt a Művelődési Intézet, példának okáért a Látóutakkal. Elutaztunk olyan helyekre az elmúlt évtizedekben, ahol bár sokan temették a népművelést, közművelődést, de mégis az emberi képességeknek hála olyan közösségek jöttek létre, amelyek nemcsak életképesek voltak, hanem kivirágoztak, megújultak. Az elmúlt 10 évben egyre inkább azt érzékelem, hogy egy újabb aranykor köszöntött ránk, melynek alapja az Alaptörvényünk. A magyarságnak természetesen sok korszakára lehet mondani, hogy aranykorszak: Szent László utáni 150 esztendő, Mátyás ideje, vagy Bethlen Gábor kora. Most ez az időszak, amit élünk, ez is egy aranykort érlel. Megjelent az a gazdatus, hogy minden négyzetméterre be kell lakni, annak minden lehetőségét egészségesen működtetni kell, és mindez hihetetlen erővel jelenik meg a Nemzeti Művelődési Intézet programjában. Ez az, ami engem erősít. Mi egy csónakban ülünk, és nagyon jó érzés, hogy van ritmus-érzékünk, hogy nem összevissza csapong ez a csónak, hanem tudjuk pontosan, hogy merre és hogyan akarunk haladni. A Kárpát-medence majdhogynem közepén megépült ez a csodálatos épület, amely száz esztendőre épült. Nem egy átmeneti, nem ideiglenes otthon. Ezt az állandóságot, állhatatosságot tükrözi mind külsőleg, mind pedig belső tartalmában is ez az épület. Azt jelképezi, hogy itt olyan munka történik, mely érleli ennek a nemzetnek az aranykorát. A gazdatusot testesíti meg, vagyis hogy gazdálkodunk a lehetőségeinkkel. Azzal, hogy ezek a Látóutak ma is folytatódnak, keressük azokat a közösségeket, melyekből tanulhatunk, mert ők bizony erős próbatételeken, küzdelmeken keresztül érlelték ki a példázatos közösségi összetartást

Illyés Mária, Lezsák Sándor, Závogyán Magdolna 2019 novemberében az Alaptörvényről a közművelődés gyakorlatáig konferencián

és a gyakorlatban is hasznosítható tudást. Csodálatos környezetet teremtettek és megragadtak minden lehetőséget, hogy szebbé, jobbá, élhetőbbé tegyék a környezetüket. Felelősségünk a tanítók tanítása, a képzők képzése úgy, hogy közben mi is tanulunk tőlük.

Z. M.: 1946-ban alapította meg Illyés Gyula a Magyar Népi Művelődési Intézetet, mi ezt az intézményt szellemi jogelődnek tartjuk. Volt szerencséd Illyés Gyulával, Németh Lászlóval együtt dolgozni. Azt gondolom, hogy munkakapcsolat és barátság is szövődött köztetek. Véleményed szerint mit gondolhat Illyés Gyula a szellemi alapító, hogy milyen irányba tart maga a Nemzeti Művelődési Intézet?

L. S.: Túlzás, hogy együtt dolgoztam Illyés Gyulával, de az igaz, hogy ő ma is dolgoztat engem a gondolataival. Az 1979-es Lakiteleki Fiatal Írók Találkozóján, nemcsak a jelenlétével, hanem a gondolataival is sokat segített, erősített bennünket. Úgy vélem, hogy 1946-ban, amikor létrehozta a Nemzeti Művelődési Intézet jogelődjét, akkor még reménykedett abban, hogy mégsem egy gyászos rémuralom kezdődik. Németh László fogalmazta meg előtte nem sokkal, hogy az aranykort érlelő magyar nemzetet Jaltában szétrobbantották, szétütötték, szétverték, és odadozták a kommunistáknak. Előtte voltak olyan – később történelmi ábrándnak nevezett – elképzelések, mint például a Kertmagyarország. Meggyőződésem, hogy egyik legkorsze-

rűbb gazdálkodási forma, amelynek igenis van jövője. Itt is van felelőssége a Nemzeti Művelődési Intézetnek, hogy egy-egy kis településen, ahol az online térbe menekülnek az ottani gazdálkodók, visszatérjenek a valóságba. Ez a mi felelősségünk: hogy visszajöjjenek a való világba és az online térben a sajtókészítő a sajtót hirdesse, tegye vonzóbbá ezeket, és utána pedig találkozzanak az ottani szűkebb közösség tagjaival, vásárlókkal. A legfontosabb, hogy életképes emberek és közösségek legyenek. Ez is a kultúra része. Az egészséges élet kultúrája. Nem a túlélés technikáját, hanem az élet technikáját adja különféle módszertani helyzetek megteremtésével akár a Nemzeti Művelődési Intézet, akár a lakiteleki Népfőiskola. Az értékfeltáró kollégiumoktól kezdve a most induló tanyakollégiumok szociológiai felmérésein át tulajdonképpen azt készítjük elő, hogy adjunk a valóságból javaslatokat, ismereteket, felméréseket a jogalkotóknak. A Nemzeti Művelődési Intézet Pajtaszínház Programja is a helyi kisközösségek virulását segíti. Magam is vezettem színjátszó csoportot, tudom, hogy mit jelent annak a 15-20 embernek hetente találkozni. Az ilyen közösségek adnak sikerélményeket. Ez a másik kulcsszavunk a gazdálkodni mellett: a sikerélmény. Nagyon nagy szüksége van valamennyiünknek a sikerélményre, ami egy egészséges visszaigazolása annak, hogy amit csináltam, amit teszek, az másokban is ugyanolyan érzelmeket, is-

mereteket erősít, mint amire nekem is szükségem van. Szívünk is dobban, ha a különféle megyékből ideérkező, vagy a Kárpát-medencéből ideutazó közösségek meghallják a székházban elhelyezett harang hangját. A *Magyarság Harangjának* lelke van. Évezredek visszhangja ez.

Z. M.: *A rendszerváltás óta eltelt 30 év. Mi szakemberek, akik azért ezen a területen, akár a törvényhozásban is, szakmai javaslatokkal vagyunk a mindenkori kormány iránt, nagy előrelépésként értjük meg azt, hogy 2018-ban, a szakágazati törvénybe bekerült a Népfőiskola. Hogy a közösségi művelődésnek ez a terület is az egyik formája, és ez deklaráltan Magyarország szakágazati törvényében megjelenik. A Népfőiskola Alapítvány az alapítója a Nemzeti Művelődési Intézetnek. A jövőre tekintve milyen potenciált látsz a mi közös együttműködésünkben Kárpát-medencei, akár diaszpórára irányuló kiterjesztéssel?*

L. S.: Az elmúlt évtizedek nagy kudarca bennem a népfőiskola, mert nem sikerült úgy mozgósítani, ahogy szerettem volna. 1987-ben Nagy Lászlót idéztem: „a torkon vágott forradalmak pirosát és gyászát viseljük belül.” 2010-ben pedig a torkon vágott rendszerváltás pirosát

és gyászát viseltük. Tíz esztendeje mondom azt, hogy a rendszerváltoztató folyamat beérett, és most láttunk esélyt arra, hogy ez a népfőiskolai álom, amit dajkáltak azt megelőzően különféle évszázadokban és különféle formában, legutóbb a két világháború között, ez kezd most beérni. Egyrészt kezdik érezni és megérteni azt, hogy mi is a népfőiskola. Tulajdonképpen a népfőiskola egy helyzeteket teremtő forma, ahol léleken, fizikai értelemben is üdítő lehetőséget kap ember és közösség. Másrészt pedig olyan ismereteket nyújt, amelyeknek köszönhetően akár a sajtókészítést, majd a termék értékesítését is meg lehet tanulni. Ahol akár a szellemi képesség különféle játékok segítségével való karbantartása is megvalósulhat, vagy annak erősítése, a pedagógiai és egyéb ismeretek átadása, vagy a példaadó családmocketeket is lehet érzékeltetni. Ebben látok nagy lehetőséget, ennek jött el végre az időszaka. Azzal, hogy itt a Népfőiskola területén, a Hungarikum Ligetben, a Kárpát-medence kellős közepén van a Nemzeti Művelődési Intézet, jelzi, hogy az értéknek, a minőségnek a hungarikumok környezetében kell lenniük. A napi munkában a Kárpát-medencében pedig meg

kell találni azokat a társakat, szövetségeseket, közösségeket, akikkel együtt – ott helyben és összességében is – egy összetartozó nemzet következő éveit segítjük életre újabb lehetőségek megteremtésével. Nagyon nagy jövője van ennek a száz esztendő múlva is álló épületnek.

Z. M.: *2016-ban az állami kulturális háttérintézményeknél egy átalakulás történt, és akkor teljesen elkeseredve megkerestelek téged, hogy kérlek, segíts abban, hogy a Nemzeti Művelődési Intézet 2012 óta elindított hálózatépítési folyamata ne váljon semmivé. Ne kerüljön be olyan helyekre, ahol gyakorlatilag nem kap táptalajt. És azt a kockázatot vállaltátok a feleségeddel, hogy talán első kéresemre megalapítottátok az NMI Művelődési Intézet Nonprofit Kft.-t, amely egyrészt egy óriási bizalom felénk, a terület felé. Óriási kihívás is ezáltal nekünk és felelősség is. És mindemellét még helyet is adtatok a területen belül, hogy ez a székház megépülhessen. Mit jelent neked a Nemzeti Művelődési Intézet, hogy erre, az akkor még azért kockázatosnak gondolt dologra rögtön azt mondtad: igen, én felétel nélkül vállalom ezt. Mert végül is ha úgy nézzük, akkor részleteiben nem tudtál beletekinteni a feladatainkba – csak az a néhány ember, akit ismertél, vagy ismerte magát a programjainkat –, honnan jött ez az indíttatás?*

L. S.: Belülről, hogy meg kell őrizze a Nemzeti Művelődési Intézet a függetlenségét, szabadságát. Ez valóban nagyfokú bizalomnak tűnik, pedig egyszerű az én gondolatom. Megismertelek, megismertem az intézetet részleteiben is az elmúlt két évtizedben. Amiben az első találkozásunk alkalmával is egyetértettünk, az visszhangzik bennem, mely tulajdonképpen ennek a Hungarikum Ligetnek, Népfőiskolának is a felelőssége, feladata, és ami a Kárpát-medencei magyar nemzetnek is, vagyis az, hogy amennyire lehet, legyen önálló,

Fekete Péter, Závogyán Magdolna, Lezsák Sándor és Dr. Kis-Rigó László leengedik a Nemzeti Művelődési Intézet épületének alapkövét

Lezsák Sándor, Závogyán Magdolna és Dr. Kis-Rigó László püspök a Magyarság Harangjának szentelését követően

álljon meg a saját lábán. Ezért fűtünk kutakat, meleg vízzel fűtünk, az üvegházban zöltséget termesztünk, ezt a zöltségfeldolgozó üzemünkben a konyhára előkészítjük, és folytathatnám az önellátást segítő példákat. Ahogyan a Nemzeti Művelődési Intézet is megpróbál bizonyos területeket pályázatok segítségével önellátóvá lenni. Másik, ami megint nagyon lényeges, a múltból a hajszálgyökerekkel kell táplálkozni, kapcsolódni a múlt évezredek világához, ami ma is erősít bennünket. Itt a népművészettől kezdve, a Komátál Programon át lehetne sorolni tovább a példákat. A harmadik pedig, hogy a jelenben kell élni. A jelen valóságunk és jövőképünk egyaránt fontosak. Ez az én értelmezésemben azt jelenti, hogy nem szabad elszakadni a napi történésektől, a helyi Kárpát-medencei és európai valóságtól. Kellenek a szakmai konferenciák, képzések, mert ezek érzékeltetik, hogy mi történik a világ más részében, a közösségi művelődés területén. A legfrissebb gyakorlati ismereteket hozzuk a különféle konferenciákon, belső műhelymunkában. A Tessedik Kollégiumnál éreztem, hogy amit közösen csináltunk, az jelen van. Ugyanúgy egy Kína Kollégium, egy műfordítói tábor, most éppen itt vannak mongolok, korea-

iak, oroszok, előtte való héten a Németh László műfordítói táborban környező országok népeinek, nemzeteinek a műfordítói. Tehát jelen vagyunk a jelenben. Mert ha megéljük a jelenünket, akkor érezni fogjuk a jövőt is. Mindenki úgy csinálja a maga dolgát, hogy illeszkedik az egészhez. Tulajdonképpen ez, ami összeköt bennünket nagyon erősen.

Z. M.: A mi szűkebb szakmánk úgy tekint rád, mint közösségi emberre, mint néptanítóra. Az elmúlt években nagyon sokat dolgoztunk azon, hogy minél több településen legyen egy ember, a „kovász”, akinek megvan már valamilyen szakmai végzettsége, de fontosnak tartottuk, hogy ha lehet, akkor ez az ember egyetemi vagy főiskolai végzettséget is szerezzon. A harmadik legnépszerűbb bölcsészszak most a közösség-szervező szak. Több mint 500-an tanulják évfolyamonként. Mint néptanító mit üzensz ezeknek a fiataloknak, akik most még az egyetem falai között vannak, hogy elsajátítsák ezt a szakmát?

LEZSÁK SÁNDOR József Attila-díjas magyar költő, tanár, az Országgyűlés alelnöke, a Nemzeti Fórum Egyesület elnöke, Bács-Kiskun Megye 4. számú választókerület országgyűlési képviselője. 1991-től a Lakitelek Alapítvány és Népfőiskola alapítója, a kuratórium elnöke. 2004 márciusától a Mindszenty Társaság ügyvezető elnöke. Számos elismerésben részesült, legutóbb 2019-ben Magyar Érdemrend nagykeresztje polgári tagozat kitüntetését és Petőfi-díjat vehetett át. Saját bevallása szerint: „Szellemi szülőföldem a Tisza-menti, Duna-Tisza közí táj és benne Lakitelek.”

L. S.: A '70-es évek közepén engem megütött az a gondolat, amit az akkori szocialista, kommunista kormány megfogalmazott, hogy 1750 települést szerep nélküli településnek minősítettek. Nincsen szerep nélküli település, mint ahogy nincs szerep nélküli ember sem. A legkisebb faluban is van érték, csak meg kell találni. Minden emberben van tehetség, képesség. Ezt pedagógusként mondom: nincs olyan gyerek, akiben ne lenne tehetség, képesség. Ezt kell megtalálni és kibontani. Csak tehetségtelen pedagógus van, meg tehetségtelen kormány van, amelyik nem képes áldozni erre, nem képes megtalálni a megfelelő formákat, helyzeteket. Aki most tanulja ezt a szakmát, annak azt kell végig gondolnia, hogy a saját szűkebb környezetében kik azok, akik, ha jó pedagógushoz kerültek volna, akkor talán többet tudtak volna kihozni magukból. Ha megfelelőek lettek volna a környezeti adottságok, ha lett volna egy olyan ösztöndíj, egy jó lehetőség, megfelelő iskola, pedagógus vagy éppen egy plébános, akkor többet tudott volna kihozni magából. Ezért a Népfőiskolának és az Intézetnek is felelőssége, hogy minél több olyan technikát adjunk, minél több olyan formát mutassunk, amivel mindenkiből ki lehet hozni a legjobbat, a rejtett képességeit. Ez a Kárpát-medencei magyar nemzetnek is nagy lehetősége. Ezekre a fiatalokra szükség van, hiszen 40-50 év múlva megtapasztalhatják majd a munkájuk gyümölcsét, ami nem más – harmadszor vagy negyedszerre mondom –, mint az, hogy egy aranykort érlelő nemzet közreműködői, éltetői lehetnek.